

ความสำคัญของปัญหา

ในสมัยปัจจุบันบุคคลทั่วไปยอมรับว่า บุคลิกภาพมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคม เป็นอันมาก ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในทางการศึกษา ตลอดจนด้านอาชีพขึ้นอยู่กับ บุคลิกภาพของบุคคลเป็นสำคัญ ดังเช่น Guilford¹ กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบ สำคัญที่จะนำมนุษย์ไปสู่ความสำเร็จ และเช่นเดียวกันกับที่ Hurlock² ได้กล่าวถึงแบบแผน และองค์ประกอบของบุคลิกภาพของบุคคลไว้ว่า

แบบแผนของบุคลิกภาพประกอบด้วย คุณลักษณะพิเศษต่าง ๆ ของพฤติกรรม (Traits) ซึ่งกำหนดการปรับตัวของแต่ละบุคคล คุณลักษณะพิเศษต่าง ๆ เหล่านี้รวมกันเป็น รูปแบบที่มีความหมายเป็นระบบที่ทรงพลัง ส่วนแกนของบุคลิกภาพคือ ความรู้สึกนึกคิด ของบุคคลที่มีต่อตนเอง (Self-Concept) ในขณะที่บุคคลต้องมีความสัมพันธ์กับโลก ที่เขาอาศัยอยู่ คุณภาพของพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกในลักษณะการปรับตัวต่อบุคคลอื่น และสิ่งอื่นในภาวะแวดล้อมของเขาจะถูกกำหนดโดย ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลนั้นมีต่อ ตนเอง

อัตมโนทัศน์ (Self-Concept) หมายถึงความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อตนเอง รวมทั้งความรู้สึกและทัศนคติ ตลอดจนการรับรู้ของบุคคลที่มีต่อตนเอง เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ ความสามารถของตนเอง ดังนั้นการมีอัตมโนทัศน์ในทางบวกเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมให้สูงขึ้นในแต่ละ บุคคล ซึ่งจะมีผลให้บุคคลประสบผลสำเร็จในการพัฒนาตนเองไปตามลำดับขั้น มีการยอมรับ

¹J.P. Guilford. Personality. p.18

²Elizabeth Hurlock. Personal Development. p.32

นับถือตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง และช่วยให้บุคคลมองตนเองตามความเป็นจริง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ในทางตรงข้ามบุคคลที่มีทัศนคติในทางลบจะเป็นผู้ที่ มีทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ไม่ดี ขาดการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น จะก่อให้เกิดผลเสียแก่บุคคลนั้นทั้งทางด้านการศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนการประกอบอาชีพ ไม่สามารถที่จะปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งบุคคลเหล่านี้ในสถาบันการศึกษาจะมีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงควรหาทางช่วยเหลือให้เขาใคร่จักตนเอง ยอมรับตนเอง รู้ว่าตนคือใคร มีความสามารถทางด้านไหน มีสภาพอารมณ์และพฤติกรรมในการแสดงออกเป็นอย่างไร

วิธีการอันหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลมีระดับการพัฒนาไปสู่ศักยภาพของตนได้คือ การจัดประสบการณ์แบบเข้มในทางจิตวิทยา (Intensive Group) และลักษณะหนึ่งของประสบการณ์ก็คือ การฝึกความไวในการเรียนรู้ (Sensitivity Training) ซึ่งเป็นการฝึกแบบห้องทดลองทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เอื้ออำนวยให้สมาชิกได้เรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง พร้อม ๆ กับการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นด้วย ดังที่ เวชเลอร์ แมซซาริก และ เทนเนอไบม (Weschler Massarik and Tenneubaum)¹ ได้กล่าวไว้

การฝึกความไวในการรับรู้ เป็นการฝึกเอกลักษณ์บุคคลให้เกิดความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับมนุษย์ และเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเต็มที่ เพื่อให้บุคคลได้เข้าใจตนเอง รู้จักตนเองอย่างถูกต้อง นำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ และรู้จักค้นหาความหมายที่แท้จริงของชีวิต

¹Irring Weschler, Fred Massarik and Robert Tennenbaum.

และวิลเลียม เอ็ดดี้ (Bernard Lubin and William Eddy)¹ ได้กล่าวถึงการฝึกความไวในการรับรู้ไวเช่นเดียวกันว่า

การไวในการรับรู้ เป็นตัวอย่างหนึ่งซึ่งถือเป็นแนวทางที่เอื้ออำนวยให้เกิด
การพัฒนาเจริญในส่วนบุคคล (Personal Growth) กับบุคคลปกติซึ่งเป็นสิ่งที่ค่อนข้าง
จะแน่นอนว่า ช่วยส่งเสริมบุคคลในด้านความต้องการที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับ
บุคคลและสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มที่ยิ่งขึ้น ทั้งการรู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง ที่เที่ยงตรง
และตรงกับความหมายของชีวิตอันเป็นสิ่งสำคัญเป็นการ เริ่มต้นของกระบวนการพัฒนา
การพัฒนาเจริญส่วนบุคคลอย่างเต็มที่

การฝึกความไวในการรับรู้ (Sensitivity Training) ถึงแม้จะเป็นที่รู้จัก
กันโดยนักจิตวิทยาและการแนะแนวตั้งแต่ปี ค.ศ. 1940 แล้วก็ตาม แต่ยังไม่เป็นที่นิยม
แพร่หลายในวงนักจิตวิทยาและนักการศึกษามากนัก มาร์แชล² (Marshall) ได้เคยกล่าว
ถึงว่า นักศึกษายังเข้าใจว่าการฝึกความไวในการรับรู้ เป็นวิธีการล้างสมอง
(brainwashing) ที่กองทัพจีนคอมมิวนิสต์ เคยใช้กับเชลยทหารชาวอเมริกันในสงครามเกาหลี
จนกระทั่งได้มีการวิจัยของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่มีความขัดแย้งกัน โดยเฉพาะเรื่อง
การฝึกฝนของการฝึกความไวเป็นกลุ่มที่มีต่ออักษโนทัศน์ของผู้รับการฝึก เช่นการวิจัยของ
โรเจอร์ส³ (Rogers) ซึ่งใช้แบบทดสอบถามประมาณ 500 ฉบับ ส่งไปยังบุคคลต่าง ๆ

¹ Bernard Lubin and William Eddy, "The Laboratory Training
A Rational, Method, and Some Thoughts for the Future,"
Journal of Group Psychotherapy. 20 : July (1970) p.305-309.

² Stuart A. Marshall, "Leadership and Sensitivity Training"
Journal of Education. p. 18-22.

³ Carl R. Rogers, Carl R. Rogers on Encounter Group. p. 137.

ที่เคยได้รับการฝึกจากเขาเพื่อติดตามผลของการฝึกที่ผ่านมามีความสามารถช่วยให้ผู้รับการฝึกเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเพียงไร ผลจากการวิจัยจากแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา 481 ฉบับ พบว่าส่วนใหญ่ยอมรับว่าการฝึกมีคุณค่าต่อความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของเขา

เทรปปาและฟริก¹ (Treppa and Frike) ได้ทำการวิจัยโดยใช้กลุ่มทดลอง 11 คน หญิง 7 คน ชาย 4 คน และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกเลย 11 คนเช่นกัน แบบทดสอบที่ใช้คือ แบบทดสอบชุด Personal Orientation Inventory (POI) สำหรับวัดทัศนคติ 6 เดือนหลังจากการฝึก และชุด Minnesota Multiphasic Inventory (MMPI) กับชุด Interpersonal Checklist ใช้วัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่ากลุ่มที่ได้รับการฝึกมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางที่ดีขึ้นในด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง คุณค่าของการมีชีวิตอยู่ ความนับถือตนเอง การยอมรับตนเอง ความเข้าใจความเป็นมนุษย์ ความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ และความคิดเกี่ยวกับตนเองที่เป็นอุดมคติ (self-ideal) อย่างไรก็ตามถึงแม้การวิจัยดังกล่าวจะแสดงให้เห็นว่า การฝึกความไวในการรับรู้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับการฝึกให้ดีขึ้น แต่ก็มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาคนอื่น ๆ ที่ไม่ยอมรับและโครายงานการวิจัยที่ขัดแย้งกับการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว อาทิเช่น คณะผู้แนะแนวของศูนย์แนะแนวมหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ (Counseling Center Staff University of Massachusetts, 1972) ได้ทำการวิจัยเพื่อผลของการฝึกความไวในการรับรู้ที่มีต่อทัศนคติ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 42 คน ซึ่งได้จากการสุ่มจากนิสิตมหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ กลุ่มตัวอย่าง 42 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะได้รับ

¹ Jerry A. Treppa and Lawrence Frike, "Effect of Marathon Group Experience" Journal of Counseling Psychology. 17:2 1972 p. 466-468.

² Counseling Center Staff University of Massachusetts. "Effects of Three Types of Sensitivity Training Group on Changes in Measure of Self-Actualization" Journal of Counseling Psychology. 19:3 (1972) p. 252-254.

การฝึกที่แตกต่างกันคือ กลุ่มที่ 1 ใ้รับการฝึก 5 ครั้ง ๆ ละ 5 ชั่วโมง กลุ่มที่ 2 ฝึก 5 ครั้ง แต่ไม่กำหนดเวลา และกลุ่มที่ 3 ใ้รับการฝึกแบบ Marathon Group ใ้เวลานานาน 30 ชั่วโมง โดยใ้ผู้นำกลุ่มที่เป็นนิตินปริญญาโท 2 คนต่อ 1 กลุ่ม แบบทดสอบที่ใ้คือ Personal Orientation Inventory (POI) จากการวิเคราะห์ข้อมูลควยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมพบว่า การฝึกความไวในการรับรู้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอ้อมโนทัศน์ในทุก ๆ ด้านของผู้รับการฝึกทั้ง 3 กลุ่มได้ ผลการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นผลการวิจัยที่ขัดแย้งกับการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว

ความขัดแย้งในด้านการวิจัยดังกล่าวจึงเป็นมูลเหตุจูงใจประการแรกที่ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษา เพื่อให้ใ้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากขึ้น

อนึ่งการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใ้คือนักศึกษาดังกักคณะวิทยาศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา ที่มีคะแนนอ้อมโนทัศน์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย โดยผู้วิจัยใ้ยึดถือตามความเห็นของ เฮอรลอค¹ (Hurlock) ที่ว่า บุคคลที่ายทอดการเปลี่ยนแปลงอ้อมโนทัศน์คือเด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาในการปรับตัว หรือมีอ้อมโนทัศน์ต่ำ เพราะบุคคลดังกล่าวมีลักษณะบุคลิกภาพ หรือความรู้สึกรู้สึกผิดไม่เขารูปเขารอย และไม่คงที่แน่นอน

ดังนั้นถ้าการฝึกความไวในการรับรู้สามารถเปลี่ยนแปลงอ้อมโนทัศน์ใ้จริง ก็ควรจะเปลี่ยนแปลงอ้อมโนทัศน์ของบุคคลประเภทนี้ใ้มากกว่าบุคคลประเภทอื่น

มูลเหตุจูงใจประการหนึ่งสำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ ถึงแม้การฝึกความไวในการรับรู้ จะเป็นที่รู้จักในสถาบันการศึกษา และหน่วยราชการต่าง ๆ อย่างแพร่หลายแล้วก็ตาม ก็ใ้เพียงรายงานที่ยืนยันว่า การฝึกความไวในการรับรู้มีคุณค่าในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตใ้ดีขึ้นทั้งในด้านการรู้สึกรู้สึกผิดและพฤติกรรม แต่ยังไม่ใ้มีผลงานการวิจัยที่เป็นหลักฐานที่แสดงว่าสมาชิกที่ใ้รับการฝึก มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการรู้สึกรู้สึกผิด พฤติกรรมหรือบุคลิกภาพ ในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลงมากนักเพียงใด ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาผลของการฝึกความไวในการรับรู้ที่มีต่ออ้อมโนทัศน์อย่างมีกฎเกณฑ์ เพื่อหาข้อมูลในด้านการวิจัยที่เป็นประโยชน์แก่วิชาจิตวิทยาและการแนะแนวในโอกาสต่อไป

¹Elizabeth B. Hurlock, Adolescent Development. p. 677-679.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะทดสอบว่า การฝึกความไวในการรับรู้จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ให้ดีขึ้นหรือไม่เพียงไร โดยการเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของนักศึกษาวิทยาลัยครูที่ได้รับการฝึก กับที่ไม่ได้รับการฝึกความไวในการรับรู้

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร คือนักศึกษาวิทยาลัยครู เพศชาย และหญิง จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 8 คน
2. ตัวแปร (variable) ที่จะศึกษาคือ
 - 2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่การฝึกความไวในการรับรู้
 - 2.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่คะแนนจากแบบสอบถามวัดอัตมโนทัศน์
3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถามวัดอัตมโนทัศน์ ปรับปรุงจากของ สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2514) เป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ประกอบด้วยข้อความ 48 ข้อ โดยเน้นการวัดอัตมโนทัศน์ 3 ด้าน คือ ด้านคุณค่าตนเอง เกี่ยวกับความสัมฤทธิ์ผล ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
4. เวลา การฝึกความไวเป็นกลุ่มกับกลุ่มทดลองใช้เวลาในการฝึก 3 วัน รวม 30 ชั่วโมง

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยครั้งนี้ไม่ศึกษาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ เช่นระดับสติปัญญา เพศ อายุ และวิชาเอกของนักศึกษา
2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เต็มใจเข้าร่วมในการทดลอง

3. ผู้วิจัย เป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยทำหน้าที่เป็น (facilitator)
4. คะแนนอัตมโนทัศน์ ในที่นี้หมายถึงคะแนนที่วัดได้จากแบบสอบถามวัดอัตมโนทัศน์ของ สิทธิโชค วรานุสันติกุล ซึ่งสร้างจากแบบสอบถามของ ปีแอร์และแฮร์ริส (Pier and Harris)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบว่าอัตมโนทัศน์ สามารถปรับปรุงได้หรือไม่ โดยวิธีการฝึกความไวในการรับรู้
2. ถาผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ วิธีการฝึกความไวในการรับรู้จะเป็นเครื่องมือในการฝึกอบรมนักศึกษาวิทยาลัยครู ให้เป็นครูที่มีบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับเป้าหมายของกรมการฝึกหัดครู

นิยามศัพท์

การฝึกความไวในการรับรู้ คือประสบการณ์การเรียนรู้ที่อาศัยวิธีการ กระบวนการกลุ่ม ที่ให้สมาชิกทำกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้สติปัญญา เกี่ยวกับอารมณ์ และเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ภายในช่วงเวลาสั้น ๆ เป็นขั้นนำไปสู่การอภิปรายให้ข้อสังเกตแก่กันและกัน โดยวิธีการวิเคราะห์ประสบการณ์ของสมาชิกในค่านพฤติกรรม การรับรู้ ความรู้สึกปฏิสัมพันธ์ ความไวต่อความรู้สึก ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกได้มีความเข้าใจตนเอง และผู้อื่นโดยทางอ้อมของอันจะนำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพให้ดีขึ้น

อัตมโนทัศน์ (Self Concept) หมายถึง ทศนคติ ความรู้สึก และการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง วัดโดยแบบสอบถามวัดอัตมโนทัศน์

นักศึกษาวิทยาลัยครู หมายถึง นักศึกษา เพศชายและหญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ของวิทยาลัยครูสงขลา